

Landmand ringmærker stær nr. 12.798

LASSE FOGHSGAARD

Peder Vad Thellessen har gennem 48 år ringmærket stær i 27 stærekasser på sin gård. Det minutiøse arbejde har afsløret, at stærene har fremrykket deres yngleperiode med hele 9 dage i takt med et stadig varmere klima.

Da vi kører ind på gårdspladsen, kommer den 65-årige landmand Peder Vad Thellessen os i møde og trykker hånd. Det er dog ikke det faste håndtryk, som tiltrækker sig mest opmærksomhed. I den knyttede venstre hånd titter der nemlig et lille hoved frem fra en landsvale.

»Mens jeg ventede på jer, har jeg fanget og ringmærket 10 voksne svaler inde i stalden«, siger Peder Thellessen, som i ornitologiske kredse bliver kaldt for 'Stæremesteren', fordi han i sin fritid har ringmærket adskillige tusinde stær, hvor knap halvdelen på et tidspunkt har taget ophold i hans 27 stærekasser, der hænger på gavlene og siderne af hans firlængede gård i Hjortkær ved Bramming i Sydvestjylland, hvor han som femte generation i familien bor med sin kone, Karin.

Inde i kostalden ved siden af det udspændte fuglenet tager Peder Thellessen en lineal frem og måler afstanden fra den korteste halefjer til den længste på landsvalen, som ligger bomstille i hans hånd.

»Den korte afstand mellem halefjerene afslører, at den her sval er en hun«, siger han, mens han tager en lille ring frem fra brystlommen i sin blå Kansas-jakke og klemmer den fast på landsvalens højre ben med en lille tang. Før vi når at blinke, er svalen sluppet fri og flyver upåvirket ud af kostalden, hvor fem kvier med store øjne har været øjenvidner til ringmærkningen.

Livebilleder i bryggerset

På vej ud af stalden peger landmanden ind i den tilstødende lade.

»Deroppe under loftet bor der en slørugle i den store fuglekasse. Når dens unger klækkes, skal de ringmærkes. Der er påmonteret et kamera ved fuglekassen, så vi kan følge sløruglens gøren og laden på en skærm, der står inde i vores bryggers«, siger han, mens han går ud på gårdspladsen og henter en lang stige.

Han sætter den for enden af en gavl, træder seks trin op og løfter låget af en olivengrøn stærekasse, hvor en sagte piben pludselig blander sig med den intense fuglesang fra omgivelserne.

Peder Thellessen tager en stofpose op af lommen og sænker armen ned i stærekassen. Seks gange tager han hånden op, og hver gang titter et hoved frem med en dunlet, pjusket frisure og et knaldgult mundparti. Alle seks stærunger ender en efter en i stofposen, hvorefter landmanden stiger ned på jorden igen.

Som en anden bankopråber rækker Peder Thellessen sin store næve ned i posen og kommer op med den første stærunge, som skal ringmærkes for livet. Den strækker hals med sin vilde frisure og minder et øjeblik om en sjov karakter fra en tegnefilm.

Landmanden haler en snor frem fra brystlommen, hvor der findes ringe med fortløbende numre og påskriften »Zoologisk Museum Danmark«. Han blotlægger det højre ben på den cirka 10 dage gamle stærunge og klemmer en ring fast. Den nænsomme behandling går ikke ubemærket hen. I det bagvedstående kirsebærtræ sidder en voksen stær med en stankelbenslarve i munden og hvæser ondt.

»Den er ikke glad for, at dens unger har fået selskab af mig«, siger han, mens han aer de bløde dun på stæreungens hoved. Stæreungen sender en hilsen tilbage ved at lande en fugleklat på hans venstre bukseben.

Ringmærkningen går hurtigt, og da den sidste unge er mærket og ligger helt roligt i landmandens hånd, siger Peder Vad Thellessen med et lille skævt smil og et stolt udtryk.

»Med den her lille skabning har jeg nu ringmærket 12.798 stære gennem 48 sæsoner«.

Stæreunger kommer i notesbogen

Da de 6 ringmærkede fugleunger er puttet forsigtigt tilbage i stærekassen, tager han en rød-sort notesbog frem fra bukselommen og slår op på en side, hvor han på forhånd har skrevet de 6 ringnumre ned, som de 6 stæreunger blev forsynet med.

Han sætter sig ved bordet i gården og skriver nu også tid, sted, klokkeslæt og sine egne initialer ind på siden. Ved siden af ham står der en fuglekikkert på en trefod, som han kigger i hver dag.

»Er det ikke tid til en kop formiddagskaffe?«, siger Peder Thellessen og inviterer os ind i det smalle landkøkken med udsigt til gården, hvor en voksen stær har sat sig på tagryggen.

Dansker opfandt ringmærkning

Mens kaffen brygger, går vi ind i stuen, hvor der på det store stuebord ligger diverse fuglebøger, særtryk af artikler, et eksemplar af et af verdens førende tidsskrifter, Nature, og ikke mindst en grøn og blå mappe, der er proppet til bristepunktet med håndskrevne dokumenter, som Peder Thellessen har været pennefører på.

»I den grønne mappe har jeg oplysninger på de 28.500 forskellige fugle, som jeg har mærket, siden jeg blev myndig. I den blå mappe har jeg information om, hvilke fugle der er blevet fundet lokalt eller ude i den store verden og gemmeldt«.

Der ligger også en bog med titlen 'Studies in Bird Migration' skrevet af H.C.C. Mortensen, som ikke var hvem som helst. Det var den verdensberømte danske ornitolog, der opfandt ringmærkningen og var den første nogensinde, som ringmærkede en fugl i videnskabeligt øjemed. Det skete grundlovsdag 5. juni, 1899, og fuglen var en stær. Så Peder Thellessen står på skuldrene af en stolt dansk tradition og har mærket cirka hver 16. eksemplar af de cirka 215.000 stære, som er blevet ringmærket i Danmark, siden H.C.C. Mortensen opfandt disciplinen.

»Jeg har læst alt, hvad H.C.C. Mortensen har skrevet, med største begærlighed«, siger Peder Thellessen, som efter 7. klasse forlod folkeskolen for at hellige sig arbejdet på gården med de mange malkekøer.

Det minutiøse ringmærkningsarbejde er ikke gået ubemærket hen, og hans studier fik for alvor opmærksomhed, da han i efteråret udgav en videnskabelig artikel i tidsskriftet hos Dansk Ornitologisk Forening, hvor han gjorde omhyggelig status på sine observationer af danske stære i perioden fra 1971 til 2015.

Han har blandt andet fundet ud af ved at studere antallet af lagte æg og udføjne unger, at yngletidspunktet er fremrykket med hele 9 dage i den 45 år lange periode, og at det korrelerer signifikant med, at temperaturen i april er steget i den samme periode. Samtidig har Peder Thellessen kunnet observere, at der siden 2004 er markant færre stærepar, som flytter ind i hans stærekasser sammenlignet med tidligere, og det harmonerer med stærepopulationernes drastiske tilbagegang både nationalt og regionalt.

To ornitologer, professor Anthony Fox fra Aarhus Universitet og biolog og ph.d. Henning Heldbjerg fra Dansk Ornitologisk Forening, var så imponerede over Peder Thellessens omhyggelige arbejde og livsværk, at de skrev et læserbrev til det anerkendte tidsskrift Nature, hvor de gjorde den videnskabelige verden opmærksom på den danske landmands enestående bedrifter.

»Peder Vad Thellesen er et helt ekstraordinært eksempel på citizen science – en borger, der uden en videnskabelig baggrund i 48 år omhyggeligt har indsamlet unikke yngledata for stære og andre fugle og stadig gør det. Det store datamateriale er et verdensklasseeksempel på, hvilke effekter klimaforandringerne kan have på den biologiske verden over en lang tidshorisont«, siger Henning Heldbjerg.

Kamera afslører slørugle

Ude på gårdspladsen ankommer en blå Peugeot stationcar. Det er Peder Thellessens kone, Karin, der er kommet hjem fra mejeriet i Endrup, hvor hun arbejder.

På vej ind gennem bryggerset tænder hun for computerskærmen, som er delt op i fire kvadrater, som man kender det fra et overvågningskamera i et supermarked. I hver kvadrat kan man se live, hvad der sker ude ved et par stærekasser på gavlen og ved uglekassen inde i laden.

Karin Thellesen klikker hurtigt med musen og spoler tilbage til optagelser, hvor der har været aktivitet ved fuglekasserne.

»Computeren gemmer kun de aktiviteter, hvor kameraerne har registreret bevægelse. Der kan du se sløruglen, da den fløj ud i nat«, siger hun, mens man ser uglen brede sine store vinger ud og letter.

Karin er den it-ansvarlige på gården, og det er hende, der sender optagelserne videre til Henning Heldbjerg, så han kan blive klogere på stærens og uglens adfærd på nærmeste hold.

Da dagens fuglemærkning er overstået, spiser vi en frokost, som Karin Thellesen har tilberedt, og vi spiser fra porcelænsdekorerede tallerkner, hvor motivet er fugle. På køkkenvæggen hænger en håndtegning af en stær, som professor Anthony Fox har tegnet og foræret familien Thellesen.

Ude i gården er de før så ophidsede stære faldet til ro. Nu er det kun gøgen, der kukker. Peder Vad Thellesen giver sin fuglekikkert frakke på. I morgen skal nye kuld i andre stærekasser mærkes, og stæremesteren vil slå endnu en uofficiel danmarkrekord og, ja, måske endda en verdensrekord.